

УДК 347.682

Навроцький Василь Миколайович,
доцент, доцент кафедри цивільного права
юридичного факультету
Інституту управління та технологій
Державного університету інфраструктури та
технологій,
Головко Володимир Олександрович,
студент 2 курсу магістратури
юридичного факультету
Інституту управління, технологій та права
Державного університету інфраструктури та технологій,
м. Київ, Україна

ПЕРЕДАЧА МАЙНОВИХ ПРАВ: ЗАПОВІТ ЧИ ДОГОВІР ДАРУВАННЯ?

Анотація. У статті здійснюється правовий аналіз та порівняльна характеристика передачі майнових прав за договором дарування та за заповітом в цивільному праві України. Також, наводиться характеристика такого різновиду договору дарування, як договір дарування з обов'язком передати дарунок у майбутньому, його схожості та відмінності із заповітом.

Ключові слова: договір дарування, заповіт, майнові права, договір дарування з обов'язком передати дарунок у майбутньому.

Summary The article deals with the legal analysis and characterization of the essence of «public procurement» in the economic law of Ukraine. It is proved that in the doctrine of economic law of Ukraine there is still no single understanding of the conceptual concept - «public procurement». Also, in the legal literature, there are sharp discussions about whether public procurement should be considered as an institution of economic law. Little research in the outlined topic makes it relevant not only on the doctrinal but also on the law enforcement level.

The gift contract and testament are the tools that are used all the time in the relationship between close relatives and third parties when it comes to the transfer of property rights. However, as a rule, most people do not quite understand the difference between a covenant and a donation contract when it is more appropriate to conclude a gift contract and when writing a will.

Modern science of civil law of Ukraine is based on a series of works in which many aspects of the gift contract (T. Nikolaev, N. Meshcheryakova, I. Korobeinikova, V. Novikov) and testament (V. Halyuk, O. Pidoprigora, Yu. Zaika, Ye. Kharitonov, O. Startsev, O. Dzer, etc.). Despite the fact that the norms of the Central Committee of Ukraine have been in force for a long time, a thorough legal analysis of the expediency of applying a will or donation agreement in the context of transfer of property rights has not been conducted in Ukraine.

The purpose of the article is to analyze and compare the transfer of property rights under a gift contract or a will.

There is no single correct solution. If there are many inheritors and claimants inheritance, then a pre-contract of donation is guaranteed to ensure that the property is transferred to the property of the desired person, even with whom no family connection has been established. Pitfalls in the process of donation are only a momentary transition of ownership to the gifted, if there is reason to believe that such a gesture can be used for selfish purposes.

As for the will, it must be kept in mind that it may be revoked at any time. It should be remembered that the Civil Code also contains other alternatives. Thus, the gift contract with the obligation to transfer the gift in the future has commonalities with the testament that the party who is to receive the property does not acquire ownership of it immediately after the conclusion of the contract, as under a normal gift agreement.

Keywords: public procurement, public procurement, the institution of commercial law, commercial contracts.

Постановка проблеми. Договір дарування та заповіт є тими інструментами, що повсякчас використовуються у взаємовідносинах як між близькими родичами, так і третіми особами, коли йде мова про передачу майнових прав. Проте, як правило, більшість людей не зовсім розуміють відмінність заповіту від договору дарування та тим, коли доцільнішим є укладання договору дарування, а коли написання заповіту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасна наука цивільного права України ґрунтується колі робіт, у яких досліджено багато аспектів договору дарування (Т. Ніколаєва, Н. Мещерякова, І. Коробейнікова, В. Новікова) та заповіту (В. Галюк, О. Підпригора, Ю. Заїка, Є. Харитонов, О. Старцев, О. Дзера та ін.). Незважаючи на те, що норми ЦК України є чинними вже досить довго, в Україні дотепер не проведено ґрунтовного правового аналізу доцільності застосування заповіту чи договору дарування в контексті передачі майнових прав.

Мета статті полягає у правовому аналізі та порівнянні передачі майнових прав за договором дарування або за заповітом.

Виклад основного матеріалу. Найперша відмінність договору дарування від заповіту полягає у тому, що договір дарування є волевиявлення двох сторін, дарувальника, тобто того, хто дарує та обдаровуваного, того, хто приймає майно (подарунок). Заповіт же, у свою чергу, є волевиявленням однієї особи – заповідача і стає чинним після того, як заповідач в установленому порядку і в належній формі виявить свою волю.

Про складення заповіту заповідач може сповістити своїх спадкоємців чи інших зацікавлених осіб, а може й не знайомити їх із своєю останньою волею, що ніяк не впливає на дійсність заповіту. З цього можна зробити висновки, що, на відміну від договору дарування, згода сторони, яка повинна набути право власності на майно, при складанні заповіту не потрібна.

Що стосується документального оформлення договору дарування чи заповіту, то відмінності також є. Заповіт складається у письмовій формі із зазначенням місця та часу його складання, має бути особисто підписаний заповідачем, посвідчений нотаріусом або іншими посадовими, службовими особами, визначеними у Цивільному кодексі.

У разі відсутності можливості нотаріального посвідчення заповіту, заповіт може бути посвідчений уповноваженою на це посадовою особою відповідного органу місцевого самоврядування, зазвичай це чи сільський голова чи секретар сільської ради. Допускається, що заповіт може бути посвідчений головним лікарем в період перебування людини на лікуванні, капітаном судна, командиром (начальником) військової частини тощо. Заповіт особи, яка тримається в установі виконання покарань, – начальником такої установи.

Заповідач має право заповідати все належне йому майно або лише конкретне майно. У другому випадку майно, що не вказане в заповіті, спадкується відповідно до законодавства. У заповіті має бути чітко зазначено: що, скільки і кому буде належати.

Проте, не треба забувати що є категорія спадкоємців, яка отримує спадщину незалежно від волі заповідача – обов'язкова частка. Це такі спадкоємці як малолітні, неповнолітні, повнолітні непрацездатні діти спадкодавця, непрацездатна вдова (вдівець) та непрацездатні батьки, які спадкують, незалежно від змісту заповіту отримують половину частки, яка належала б кожному з них у разі спадкування за законом.

Договір дарування таких обмежень не має. Договір дарування також відповідно до Цивільного Кодексу України має бути нотаріально завірений, оскільки є підставою для реєстрації прав власності в Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно. Після перереєстрації одноосібним власником стає одарована особа, інші громадяни, навіть ті, які мають обов'язкову частку, вже претендувати на майно права не мають.

Ще одним важливим питанням є перехід права власності до спадкоємця або одаровуваного. Заповіт оформлюється заповідачем протягом життя, але право власності переходить до спадкоємця лише після його смерті, і тільки після 6 місяців, встановлених законом для оформлення майна.

На відміну від договору дарування, факт посвідчення заповіту не означає, що заповідач перестав бути власником майна. Більше того, будь-якої миті заповідач може написати новий заповіт та призначити інших спадкоємців, після чого старий заповіт автоматично втрачає силу.

Зовсім інша ситуація з договором дарування. Право власності одаровуваного на дарунок виникає з моменту його прийняття. Після того як договір дарування укладений, майно одразу вибуває з володіння та власності дарувальника. Змінити рішення та забрати подароване майно фактично неможливо, оскільки законом визначаються дуже складні, з точки зору доведення, умови, за яких договір може бути визнаний судом недійсним. Наприклад, якщо одна з сторін перебувала під впливом алкоголю, наркотичних, медичних препаратів і тому не усвідомлювала значення своїх дій, або при підписанні договору застосовувались насильницькі методи та примус.

Проте, альтернативою заповіту чи звичному договору дарування може бути договір дарування з обов'язком передати дарунок у майбутньому, за яким може бути встановлений обов'язок дарувальника передати дарунок одаровуваному в майбутньому через певний строк (у певний термін) або у разі настання відкладальної обставини.

За таким договором, крім покладення додаткового обов'язку на дарувальника (передати дарунок у майбутньому), дарувальнику також надається додаткове, порівняно з іншими договорами дарування, право відмовитися від передання дарунка у майбутньому, якщо після укладення договору його майновий стан істотно погіршився.

В цьому договорі дарування з обов'язком передати дарунок у майбутньому та заповіт дещо схожі, проте і в цьому випадку є значна відмінність, яка полягає у тому, що якщо дарувальник помре до настання строку (терміну) або відкладальної обставини, встановленої договором дарування з обов'язком передати дарунок у майбутньому, то такий договір припиняється без передачі майнових прав обдаровуваному, тому на таке майно можуть претендувати вже законні спадкоємці дарувальника. Однак, якщо смерть дарувальника настала вже після настання визначених договором строку (терміну) або відкладальної обставини, то дія договору дарування з обов'язком передати дарунок у майбутньому не припиняється. [4]

Висновки. Єдиного правильного рішення не існує. Якщо правонаступників та претендентів на спадок багато, у такому випадку попередньо укладений договір дарування гарантовано забезпечить перехід майна у власність бажаній особі, навіть з якою не встановлено родинного зв'язку. Підводне каміння в процесі дарування несе в собі лише моментальний перехід права власності до обдарованого, якщо є підстави вважати, що такий жест може бути використано у корисливих цілях. Щодо заповіту, слід мати на увазі, що у будь-який момент він може бути відкликаний. Потрібно пам'ятати, що цивільний кодекс містить ще і інші альтернативи. Так, договір дарування з обов'язком передати дарунок у майбутньому має спільні риси із заповітом стосовно того, що сторона, яка повинна отримати майно, не набуває права власності на нього одразу після укладення договору, як за звичайним договором дарування.

Література:

1. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Цивільний кодекс України: Офіційний текст. – К.: Атіка, 2009. – 368с.
3. Цивільне право України: Підручник: У 2 кн. Кн. 2. / За ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової. – К.: Юрінком Інтер, 2002. – С 105;
4. Цивільне право України. Договірні та недоговірні зобов'язання: [підручник] / [С. С. Бичкова, І.А. Бірюков, В.І. Бобрик та ін.]; за заг. ред. С.С. Бичкової. - 3-тє вид., змін, та допов. - К.: Алерта, 2014. - 496 с.
5. Павленко В. Г. Правовий статус спадкоємців при спадкуванні за заповітом // Вісник. — К., 2004. — №3 (27). — 258 с.
6. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України/ За ред. О.В. Дзери, Н. С. Кузнецової, В. В. Луця. - К.: Юрінком Інтер, 2006. - 303 с.